

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยทุกคน ทำให้เกิดความสะดวกและมีความเข้าใจตรงกัน การมีภาษาใช้ร่วมกันระหว่างคนหมู่มากทำให้เกิดพลังและความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ภาษาจึงเป็นเครื่องแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นสิ่งที่ทำให้ความเป็นชาติดำรงอยู่ได้และภาษายังเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง เพราะวัฒนธรรมต่าง ๆ จะยืนยงงอกงามอยู่ได้ก็ด้วยภาษา เป็นเครื่องมือถ่ายทอด ความสำคัญของภาษาไทยอีกประการหนึ่งคือ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาวิชาความรู้ การเรียนวิชาต่าง ๆ ล้วนต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนทั้งสิ้น

ภาษาไทยจึงเป็นสาขาวิชาความรู้ที่จำเป็นยิ่งสำหรับคนไทยทุกคน การสอนภาษาประจำชาติควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในวงการศึกษาดังคำกล่าวของ บุญถิ่น อัตถากรว่า

การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของคนไทย เพราะในปัจจุบันเป็น means ของการศึกษาวิชาการทุกแขนง ทุกสิ่งทุกอย่างในการดำรงชีวิต เราใช้ภาษาสำหรับเราคนไทยทุกคน วิชาภาษาไทยสำคัญยิ่งกว่าวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรืออะไรทั้งสิ้น แต่เป็นแขนงวิชาที่ถูกทอดทิ้งและได้รับการเอาใจใส่น้อยที่สุด¹

¹บุญถิ่น อัตถากร, "ข้อคิดเห็นในการสอนภาษาไทย" คำปราศรัยและคำบรรยายของนายบุญถิ่น อัตถากร พ.ศ. 2502-2514 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา 2515), หน้า 292.

ซึ่งเป็นความจริงว่าสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเท่าที่ผ่านมามิได้พัฒนาไปเท่าที่ควร ครูนิยมใช้หนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักในการสอน วิธีการสอนมักใช้การบรรยาย การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการใช้อุปกรณ์การสอนมีน้อยที่สุด เพราะครูส่วนใหญ่ไม่เห็นความจำเป็นของเรื่องเหล่านี้ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ให้ความเห็นว่า "... ความบกพร่องในการสอนภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือ ขาดความเอาใจใส่และความพยายาม ในอันที่จะค้นหาวิธีสอนที่ได้ผล และการผลิตรีขุอุปกรณ์ไม่ก้าวหน้า"¹

สาเหตุของการสอนที่บกพร่องนี้ย่อมสืบเนื่องมาจากสถาบันการผลิตครูขาดประสิทธิภาพในการผลิตติประสาทวีชาชีพครูให้แก่ักศึกษาฝึกหัดครู จากรายงานการสัมมนาเกี่ยวกับการฝึกหัดครูในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2515 ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านคุณภาพของนักศึกษาฝึกหัดครูไว้ว่า ครูในสถาบันฝึกหัดครูไม่เป็นผู้นำในด้านวิธีการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและนำไปปฏิบัติจริงและเป็นผลดี การถ่ายทอดความรู้หรือเทคนิคในการสอนของครู ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนด้วยการบรรยาย จึงไม่ส่งเสริมให้บังเกิดนิสัยที่จะค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้น จึงทำให้ครูไม่ค่อยรู้จักปรับปรุงการสอนของตน² การสอนของอาจารย์ในสถานฝึกหัดครูจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะนอกจากจะถ่ายทอดเนื้อหาวิชาความรู้แล้วก็ยังเป็น การถ่ายทอดกลวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนอีกโสดหนึ่งด้วย

¹ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม, (กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ, 2523), หน้า 4.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "รายงานการสัมมนาเรื่องการฝึกหัดครูในประเทศไทย" (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2515) (ฮัดสำเนา), หน้า 34-35.

สถาบันฝึกหัดครูจึงเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน อาจารย์ในสถานฝึกหัดครูควรเป็นผู้นำทางวิทยาการ คือการนำสื่อการสอนและเทคนิคที่ทันสมัยได้ผลดีมาใช้ในการสอนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาฝึกหัดครู ซึ่งจะมีโอกาสนำวิธีการและสื่อการสอนต่าง ๆ นั้นไปทดลองใช้ในโรงเรียนฝึกสอน การกำหนดให้นักศึกษาได้ออกฝึกสอนในโรงเรียนจึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการนำทฤษฎีและวิธีการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามา ไปทดลองปฏิบัติจริงในโรงเรียนฝึกสอน โดยมีอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

ในระยะเวลาที่นักศึกษาครูกำลังฝึกประสบการณ์การฝึกสอนอยู่นั้น นักศึกษาจะต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ปัญหาในด้านการสอน สุจริต เพียรชอบ และอัจฉรา ประไพตระกูล ได้ศึกษารวบรวมเรื่อง "ความต้องการนิเทศการฝึกสอนของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ซึ่งฝึกสอนในปีการศึกษา 2520 และ 2521 พบว่านิสิตฝึกสอนมีความต้องการความช่วยเหลือด้านความถูกต้องของ เนื้อหาวิชาเป็นอันดับแรก วิธีการและเทคนิคการสอนเป็นอันดับรองลงมา นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องสื่อการสอน แหล่งบริการการสอน การปกครองชั้น การปรับปรุงบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลและเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ไว้หลายประการ เช่น เสนอการจัดตั้งศูนย์วิทยาการฝึกสอน (Student Teaching Resource Center) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมแผนการสอนระยะยาว บันทึกการสอนประจำวันที่ดีเด่น สื่อการสอนที่นิตินิตจัดทำขึ้นในระหว่างที่เรียนวิชาการผลิตสื่อการสอน วิชาพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนในระหว่างฝึกสอน หรือสื่อการสอนที่ขณะการประกวด ข้อเสนอสอบสายวิชาต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารประกอบการสอนที่จะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอน ทั้งนี้ นิตินิตจะได้มาค้นคว้าหรือขอยืมไปใช้ในขณะที่ยังออกฝึกสอนได้¹

ส่วนการฝึกสอนในวิทยาลัยครูนั้น ประสาท อ่อนอก ได้ศึกษารวบรวมเพื่อเปรียบเทียบ

¹ สุจริต เพียรชอบ และ อัจฉรา ประไพตระกูล, "รายงานการวิจัยเรื่องความต้องการการนิเทศการฝึกสอนของนิสิตครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. (อักษรสำนวน) หน้า 34.

เทียบความต้องการนิเทศการฝึกสอนและความช่วยเหลือที่ได้รับของนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ รวม ๔ แห่งพบว่า นักศึกษาฝึกสอนต้องการการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการคำแนะนำให้รู้จักสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนภาษาไทย ตลอดจนคำแนะนำในการเลือกใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และ กิจกรรม ในการอภิปรายผล ได้เสนอแนะให้สถาบันฝึกหัดครูจัดตั้งศูนย์บริการเกี่ยวกับสื่อ- การสอน เพื่อบริการแก่นักศึกษาฝึกสอนและโรงเรียนฝึกสอน¹

ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งศูนย์บริการสื่อการสอนนี้ ก็ตรงกับความเห็นของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ในการเสนอแนะให้สถาบันฝึกหัดครูจัดห้องวิชาการเพื่อบริการอาจารย์และนักศึกษา- ฝึกสอน เพื่อเป็นศูนย์กลางการผลิตและใช้สื่อการสอน เป็นแหล่งเผยแพร่วิทยากร ตลอดจน เป็นห้องปฏิบัติการการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกสอนและคณาจารย์²

ศูนย์บริการสื่อการสอนนี้มีชื่อเรียกไปต่าง ๆ กัน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ บริการสื่อการศึกษา ศูนย์วิทยบริการ แม้แต่ภาษาอังกฤษก็มีใช้กันหลายคำ เช่น Instruction Media Center, Resource Center สุนันท์ ปัทมาคม เสนอให้ ใช้คำว่า "ศูนย์วิทยบริการ" เพราะเป็นความหมายที่ถูกต้องและตรงกับหน้าที่ของงานมากที่สุด และยังให้ความเห็นในเรื่องรูปแบบการจัดตั้งศูนย์นี้ว่า การจัดตั้งศูนย์วิทยบริการแบบ กระจาย คือ แยกออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นหน่วยงานเล็ก ๆ จะสามารถให้บริการได้ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด สามารถบริการได้รวดเร็วและมีความสะดวกมากกว่า

¹ ประสาท อ่อนวก, "เปรียบเทียบความต้องการการนิเทศการฝึกสอนและความช่วยเหลือที่ได้รับของนักศึกษาฝึกสอนวิชาเอกภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครูภาคเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโททางศึกษาศาสตร์ ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 104.

² ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "ศูนย์การเรียนรู้ แนวทางใหม่สำหรับปฏิรูประบบห้องเรียน" วารสารครุศาสตร์ 3 : 6 (ตุลาคม 2516 - มกราคม 2517) : 58.

แบบศูนย์รวม¹

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสภาพการ เรียน การสอนวิชาภาษาไทยในด้านการใช้สื่อการสอน ตลอดจนความคิดเห็นในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการ การเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครูเทพสตรี เพื่อแก้ปัญหาด้านความขาดแคลน ความ ไม่คล่องตัวในการใช้สื่อการสอนของอาจารย์และนักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนเป็นแหล่งเผยแพร่ วิทยาการการเรียนการสอนภาษาไทย

ศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทย (Thai Teaching - Learning Resource Center) นี้ มีลักษณะเป็นศูนย์เอกเทศ มีวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเรียนการสอนภาษาไทย สามารถตัดแปลงเป็นที่ปฏิบัติการการสอนภาษาไทยได้ ศูนย์นี้จะ เป็นแหล่งเผยแพร่วิทยาการใหม่ ๆ เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนภาษาไทย ตลอดจนเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นของผู้สอนวิชา ภาษาไทย นอกจากนี้ยังสามารถให้บริการด้านการพิมพ์ การอัดสำเนา การนิเทศการใช้สื่อ การสอน แก่อาจารย์ภาษาไทย และนักศึกษาฝึกสอนวิชาภาษาไทยของวิทยาลัยครูเทพสตรี โครงการนี้นอกจากจะให้ประโยชน์แก่บุคคลที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังสามารถให้บริการทางการศึกษา แก่ครูประจำการในจังหวัดลพบุรีและจังหวัดใกล้เคียง ได้มาศึกษาหาความรู้หีบหุ้มสื่อการสอน จากศูนย์ไปปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการ ให้บริการทางวิชาการนี้เป็นบทบาทและหน้าที่โดยตรงของสถานฝึกหัดครูทุกแห่งตามพระราชบัญญัติ วิทยาลัยครู พ.ศ.2518²

¹ สุวัฒน์ ปัทมาคม, "แนวความคิดในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการในสถาบันการศึกษา"

วารสารวิทยบริการ 2 : 1-2 (กุมภาพันธ์ 2523) : 48-54.

² พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ.2518, "ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ)

92 (27 กุมภาพันธ์ 2518) : 24.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ความต้องการใช้สื่อการสอนในการสอนวิชาภาษาไทย
อุปสรรคและปัญหาในการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ภาษาไทยในวิทยาลัยครูและโรงเรียน
มัธยมศึกษา ตลอดจนนักศึกษาฝึกสอนวิชาภาษาไทย
2. เพื่อ เสนอโครงการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทย
ในวิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะสำรวจสภาพการณ์ความต้องการใช้สื่อการสอนและความคิดเห็น
ในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทยจากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์
ภาษาไทยในวิทยาลัยครูเทพสตรี อาจารย์ภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด-
กรมสามัญศึกษา เขตจังหวัดลพบุรี ซึ่งปฏิบัติการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524
และนักศึกษาซึ่ง เคยฝึกสอนวิชาภาษาไทยในปีการศึกษา 2524 เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบแบบสอบถามตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน เพราะฉะนั้น
ความคิดเห็นที่ได้จะถือว่าเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์ความต้องการใช้สื่อการสอน
และความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครู-
เทพสตรีอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ
และต่างประเทศ แล้วสร้างแบบสอบถาม 1 ชุด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล
โดยนำแบบสอบถามดังกล่าว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนภาษาไทยและ โสวัตศนศึกษา รวม
10 คน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง จากนั้นนำไปทดลองใช้กับ
อาจารย์และนักศึกษาที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร เพื่อหาข้อบกพร่องและนำมาปรับปรุง
อีกครั้งหนึ่ง

ในการรวบรวมข้อมูลได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรคือ อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูเทพสตรี อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาในจังหวัดลพบุรี และนักศึกษาวิทยาลัยครูเทพสตรีที่เคยฝึกสอนวิชาภาษาไทย แล้วนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตาราง แปลความหมายจากตารางและสรุปในส่วนที่เป็นข้อ เสนอแนะ นำผลวิจัยที่ได้มาอภิปรายและ เสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครูเทพสตรี โดยนำโครงการดังกล่าวเสนอผู้ทรงคุณวุฒิทางการสอนภาษาไทยและทางโสตทัศนศึกษา รวม 10 คน ตรวจสอบพิจารณาให้คำแนะนำเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำเสนอ

คำจำกัดความ

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ อาจารย์ภาษาไทยและนักศึกษาฝึกสอนวิชาภาษาไทย นำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชา ภาษาไทย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น รูปภาพ สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ โทรทัศน์ แผนภูมิ หุ่นจำลอง สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของอาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูเทพสตรี อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดลพบุรี และนักศึกษาวิทยาลัยครูเทพสตรี ที่ฝึกสอนวิชาภาษาไทย ซึ่งสอนและฝึกสอนในปีการศึกษา 2524

ศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทย หมายถึง แหล่งบริการด้านการเรียน การสอนภาษาไทย เป็นสถานที่เก็บรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์ หนังสือ แผนการสอน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย โดยจัดบริการให้ยืมและจัดส่งสำเนาสื่อการสอนต่าง ๆ ตลอดจน จัดอบรม สัมมนา นิทรรศการ เผยแพร่วิทยาการทางวิชาภาษาไทย ให้แก่ อาจารย์ นักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนครูประจำการที่สอนภาษาไทย

อาจารย์ภาษาไทย วิทยาลัยครูเทพสตรี หมายถึง อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย
ในวิทยาลัยครูเทพสตรี ซึ่งปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2524

อาจารย์ภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดลพบุรี ซึ่งปฏิบัติงานในปีการศึกษา
2524

นักศึกษาฝึกสอน หมายถึง นักศึกษาวิทยาลัยครูเทพสตรี ระดับ ป.กศ.สูง และ
ปริญญาตรี ที่ผ่านการฝึกสอนวิชาภาษาไทยมาแล้ว ในปีการศึกษา 2524

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความต้องการและปัญหาการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ และ
นักศึกษาฝึกสอนที่สอนวิชาภาษาไทย
2. ได้แนวทางในการเสนอโครงการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอน
ภาษาไทย
3. เป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการการเรียนการสอนภาษาไทย
สำหรับวิทยาลัยครูอื่น ๆ

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย